

ZMIANY W MUNDURZE POLOWYM WOJSK LĄDOWYCH WOJSKA POLSKIEGO W LATACH 1958-2018

CHANGES IN THE FIELD UNIFORM OF THE LAND FORCES OF THE POLISH ARMY IN THE YEARS 1958-2018

Janusz Płaczek¹

LOTNICZA AKADEMIA WOJSKOWA
W DĘBLINIE

Streszczenie: W okresie ostatnich 60 lat umundurowanie polowe Wojsk Lądowych Wojska Polskiego przeszło poważne zmiany. Wynikało to z potrzeby coraz lepszego dostosowania ubioru żołnierza do kamuflażu, jego wygody i efektywności na polu walki. W 1958 r. obowiązywał w WP wzór „deszczyk”. Po 10 latach został on zastąpiony wzorem „moro”. W 1989 r. pojawił się wzór maskowania zwany „żabą” – „pumą” – „krokodylem”. Po kilku latach wszedł na użytek wojska wzór „pantera”. Został on zastąpiony w 2012 r. nowym wzorem „frontiera”. Aktualnie prace trwają nad wdrożeniem do wojsk modelu „mapa”. Wyścig zaawansowanych technologii w tym obszarze jest cały czas widoczny.

Abstract: Over the last 60 years, field uniforms of the Land Forces of the Polish Army have undergone significant changes. It resulted from the need to adjust the soldier's clothing to camouflage, its comfort and efficiency on the battlefield. In 1958, the “deszczyk” formula was in force in the Polish Army. After 10 years, it was replaced by the model “moro”. In 1989, a masking pattern called “frog” – “puma” – “crocodile” appeared. After a few years, the „pantera” model was used for military use. It was replaced in 2012 with the new “frontier” design. Currently, work is underway on the implementation of the “map” model for the troops. The advanced technology race in this area is still visible.

Słowa kluczowe: umundurowanie polowe wojska, Wojska Lądowe, wzory: „deszczyk”, „moro”, „żaba”, „puma”, „krokodyl”, „pantera”, „frontiera”, „mapa”

Keywords: field uniforms troops, Land Forces, patterns: “deszczyk”, “moro”, “frog”, “puma”, “crocodile”, “panther”, “frontier”, “map”.

¹ Prof. dr hab. Janusz Płaczek – Instytut Bezpieczeństwa Powietrznego, kierownik Zakładu Obrony Powietrznej i Wykorzystania Kosmosu, Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych, ul. Dywizjonu 303, nr 35, 08-521 Dęblin, e-mail: januszplaczek@wp.pl.

Prof. Janusz Płaczek – Institute of Air Safety, Head of the Department of Air Defense and Space Use, Higher School of Air Force Officials, 303 Dywizjonu Street, no. 35, 08-521 Dęblin, e-mail: januszplaczek@wp.pl.

Wstęp

Umundurowanie polowe Wojsk Lądowych Wojska Polskiego przechodzi od 60 lat stopniowe udoskonalenie. Ma ono na celu poprawić jego kamuflaż, wygodę w noszeniu oraz wspomóc żołnierza na polu walki. Współcześnie jest traktowane jako ważny element oręża. Dziś mundur ma być dodatkowo przede wszystkim: użyteczny, lekki, oddychający, przeciwdeszczowy i przeciwwiatrowy. Szyty jest z tkanin o naturalnych i syntetycznych włóknach. Ostatnio jest już klejony, a nie tradycyjnie szyty. W sumie wyścig technologiczny trafił także z powodzeniem do obszaru ubioru żołnierza.

Stąd też celem tego artykułu jest ukazanie ewolucji zmian, jakie występowały w okresie ostatnich sześciu dekad w zakresie umundurowania polowego Wojsk Lądowych naszej armii. Aby to zadanie zrealizować, skupiłem się na kilku elementach metodycznych. Przedmiotem czynionych analiz jest tu mundur polowy. Ze względu na specyfikę różnych rodzajów wojsk zajmę się tylko umundurowaniem Wojsk Lądowych. Ze względu na fakt, że występowały różnice (do 2010 r.) w stosunku do żołnierzy zawodowych i do służby zasadniczej, zajmę się tylko tymi pierwszymi. Podmiotem badań jest Wojsko Polskie. Cezura czasowa odnosi się do lat 1958-2018. Wynika to z potrzeby ujęcia sześciu różnych wzorów umundurowania. Głównymi metodami badawczymi czynionych tu uogólnień są: kwerenda literatury przedmiotu, analiza porównawcza oraz wnioskowanie. Bazą do prowadzonych studiów są artykuły zamieszczone w periodykach naukowych oraz źródła internetowe. Struktura opracowania to sześć punktów, które są ze sobą mocno złączone. Każdy z nich opisuje w sposób syntetyczny coraz to nowszy wzór umundurowania. Mając na uwadze lepszą percepcję czynionych wywodów, posiłkuję się stosownymi fotografiami mundurów. Adresatem prezentowanych informacji są sympatycy uniformów wojskowych w naszym kraju. Ze względu na rozległą wiedzę ujętą w tym temacie, prezentowane informacje należy traktować jako zarys problemu, a artykuł należy traktować jako poglądowy.

1. Wzór „deszczyk”

Mundur polowy wz. 58 „deszczyk” został wprowadzony reformą mundurową w latach 1957-1961. W tym czasie opracowano i zostały wcielone w życie „Przepisy ubiorcze żołnierzy WP w czasie pokoju”. Punktem zmian były względy praktyczne (maksymalne zapewnienie swobody ruchów żołnierza), estetyki oraz dostosowania do potrzeb zmechanizowania armii i jej kamuflażu. Nasz mundur polowy był pewną kopią wzorów niemieckich noszonych w tym czasie.

Istotne novum to, że mundur był teraz bawełniany z domieszką włókna sztucznego. Kolorem podkładu była zieleń, na którą były narzucone krótkie, a zarazem

cienkie i podłużne paski w odcieniu brązowym. Przypominały one deszczyk, stąd taka właśnie potoczna nazwa tego umundurowania. Zwiększono tu także liczbę warstw odzieży (do pięciu w zimie), co zapewniało lepszą regulację ciepłoty ciała w zmiennych warunkach atmosferycznych. Do umundurowania wprowadzono teraz trzewiki z opinaczami na podeszwie gumowej z protektorem². Szyte one były z naturalnej niebarwionej skóry. Na wyposażeniu żołnierza była kurtka impregnowana z podpinką i z kołnierzem ze sztucznego futra. Spodnie na zimę były docieplone wewnętrzną flanelą. Bluza była zapinana na pięć guzików z tworzywa (początkowo były metalowe). Na wysokości piersi zostały naszyte dwie kieszenie z zaszwęką i z zapięciem. Na ramionach były pagony zapinane na guzik. Dystynkcje wojskowe (metalowe w kolorze srebrnym) były wówczas wpinane w pagon. W górnej części rękawów bluzy, w części zewnętrznej, były wszyte po trzy patki, które umożliwiały wpięcie np. elementów maskujących. W dolnej części bluzy mieściły się dwie kieszenie z zaszwękami, które były zapinane na guzik. Bluza w pasie mogła być regulowana przez umieszczenie dwóch zaszwerek. Bluza umożliwiała zapięcie munduru pod szyję.

Spodnie miały rurkowy krój, zwężyły się ku dołowi. Umożliwiały chowanie ich w butach. Spodnie na boku posiadały wpuszczone kieszenie. Regulację w pasie zapewniały dwie tasiemki z metalowymi klamrami oraz szlufki do paska. Do ubioru polowego obowiązywała czapka rogatywka z materiału. Pozwalała ona na opuszczenie boków w czasie chłódów i zapięcie na metalową klamrę pod szyją. Na czapce widniał haftowany biały orzełek wykonany z gumy. Przylegał on silnie do podłoża. Czapka posiadała także możliwość ocieplenia od środka. Co ciekawe, w należnościach znalazły się tu także bawełniane onuce.

Na wierzchu bluzy widniał pas parciany. Miał on metalową klamrę, która pozwalała na zapięcie i regulowanie jego długości. Więcej szczegółów odnoszących się do tego munduru można odnaleźć na rysunku 1.

W sumie wzór tego umundurowania był postępowy w stosunku do poprzednich. Był tani w produkcji krajowej bez potrzeby dokonywania wsadu dewizowego. Materiał został oceniony jako dobry. Mundur był przewiewny w lecie. Ale słabo maskował w terenie. Pewną wadą była utrata walorów koloru pod wpływem prania (blednięcie tła). Jak na ten poziom rozwoju gospodarczego naszego kraju, mundur ten odzwierciedlał trafnie ten stan.

² www.wikipedia.org/wiki/Mundur_Ludowe-Wojsko (10.01.2018).

Rys. 1. Elementy munduru polowego wzoru 58 „deszczyk”

Źródło: <http://www.militarniwroclaw.pl/pl/strony/1028.umundurowanie.html> (10.01.2018)

2. Wzór „moro”

Na początku lat siedemdziesiątych wprowadzono do użytku w WP mundur polowy z nadrukiem kamuflażowym „moro”. Był to wzór 68. Dla Wojsk Lądowych obowiązywał kolor w ciemnozielone plamki na szarozielonym podkładzie. W skład tego umundurowania wchodziły: bluza polowa, spodnie polowe letnie, kurtka polowa zimowa, spodnie polowe zimowe, czapka polowa i rękawice zimowe.

Bluza była zapinana na pięć guzików, które były wykonane z tworzywa. Cała bluza była skrojona z kilku części, szew biegł przez piersi i plecy poziomo. Łączył

dolną i górną część w całość. Na piersi widniały dwie kieszenie z zaszewkami i zapinanymi na guzik. Na ramionach przyszyto pagony zapinane na guziki. Pojawiły się w tym czasie pochewki z dystynkcjami wojskowymi. Stopnie te były wykonane z gumy w kolorze szarym. Na górze lewego rękawa bluzy widniała kieszeń. Nad nią doszyto trzy paski w celu wykorzystania na kamuflaż. Takie same paski wykonano na drugim rękawie. Od spodu bluza była podszyta materiałem w kolorze khaki. Tam też umieszczono po dwóch bokach dwie kieszenie. Bluza miała dwa małe rozszycia pionowe po bokach. Miało to poprawić swobodę ruchu żołnierza. Dodatkowo bluza była wyposażona w guzik, który pozwalał zapinać ją pod szyję. Bluza miała mały kołnierz w kształcie litery V. Na jego środkowej części od spodu naszyto białą taśmę, która miała służyć do podpisania umundurowania.

Spodnie polowe letnie miały specyficzny krój. Zwężały się one ku dołowi. Na ich końcu zostały wszyte dwie krzyżujące się taśmy, które były przekładane pod stopą. W bocznej części spodni wszyto zewnętrzną kieszeń, która była zapinana na płaski guzik. Zapięcie to umieszczono pod stosowną patką. Spodnie były wyposażone w dwie wewnętrzne kieszenie biodrowe. W pasie spodni umieszczono dwie klamerki, które pozwalały na regulację jej obwodu. Były tam także szlufki na pasek. Od wewnętrznej strony spodni na wysokości środkowej części pasa wszyto białą taśmę, która pozwalała podpisać swój ubiór żołnierzowi. W komplecie przydzielano także szelki. Wykonane one były z gumy i skóry (kolor naturalny dla wojsk lądowych). Na końcach szelek ujęto stosowne pętelki, a na spodniach w pasie wszyto płaskie guziki. Spodnie zimowe różniły się od letnich tym, że nie posiadały kieszeni zewnętrznych i gumek wpuszczanych do buta. Występował za to ściągacz w dolnej części nogawki. W tylnej części tych spodni widniała kieszeń. Spodni tych niewiele wprowadzono do użytku, bowiem zaczęto wykorzystywać spodnie od dresów.

Kurtka polowa zimowa miała ciepłą podpinkę z flaneli. Kończyła się brązowym kołnierzem ze sztucznego misia. Był on przypinany, tak jak cała kurtka do podpinki. Kołnierz ten znajdował się na zewnątrz kurtki. W górnej części kołnierza znajdowała się haftka, która pozwalała spiąć te dwie poły. Po drugiej stronie kołnierza widniała biała taśmka, na której można było podpisać się w celu identyfikacji jej właściciela. Na ramionach kurtki wszyto pagony. Na lewym rękawie dodano kieszeń zewnętrzną, zapinaną na zakryty patką płaski guzik. Powyżej tej kieszeni umieszczono trzy paski, które stanowiły pomoc dla kamuflażu żołnierza. Takież same paski ujęto na prawym rękawie kurtki. Z przodu kurtki, w jej dolnej części, umieszczono po każdej stronie kieszeń wewnętrzną. Była ona zapinana na wewnętrzny guzik. Na wysokości piersi w kurtce, pomiędzy listwami przedniego zapięcia wszyto kolejną kieszeń wpuszczaną. Wraz z tą kurtką noszono szalokominiarkę w kolorze khaki. Można było ją wykorzystywać jako szal lub golf³.

³ www.wikipedia.org/wiki/mundur-polowy-moro (10.01.2018).

Rogatywka polowa była niemal identyczna w kroju jak rogatywka armii przedwojennej. Z przodu naszyto stylizowaną sylwetkę orła Wojsk Lądowych, wykonaną ze stalowoszarej gumy. Wewnątrz tej czapki znajdowała się podpinka, zamontowana na czterech guzikach. Pozwalało to na jej wypięcie i wypranie w razie konieczności. Lewa, przednia część czapki usztywniona została siateczką z tworzywa sztucznego tak, aby lekko przechylała się na prawą stronę. Zimowym nakryciem głowy żołnierzy była czapka futrzana. Na jej środku widniał metalowy orzełek⁴. Jej zewnętrzną część stanowił sztuczny miś w kolorze brązowym. Płaty boczne czapki pozwalały na jej opuszczenie i zawiązanie pod brodą.

Rękawice zimowe wykonywane były w dwóch rodzajach kolorystycznych „moro” oraz w dwóch wariantach. W pierwszym posiadały cztery (palce serdeczny i mały zostały połączone), a w drugim wariacie miały pięć palców. Wersja z czterema palcami to wcześniejszy wzór. Od wewnętrznej strony rękawice zostały podszyte miękkim materiałem ocieplającym.

Buty były wykonane ze skóry, wysokie, sznurowane za kostkę z opinaczami. Podeszwa była gumowa z wytłoczonym protektorem. Szyte podwójnym ścięciem. Mając na względzie oddychanie stopy w bucie, na jej spodzie w środku umieszczono plastikowe wkładki na całej jej podstawie. W należnościach wydawano zarówno skarpety, jak i bawełniane onuce.

Należy zaznaczyć, że kilkakrotnie (ok. 1975 i 1985 r.) umundurowanie to przechodziło małe modyfikacje. Polegały one na drobnych poprawkach, np.: przy kieszeniach, zapinkach, dodaniu dwóch szlufek, doszyciu dodatkowego guzika w pasie czy kroju rękawic. Szczegółowe elementy tego umundurowania zostały ujęte na rysunku 2.

W podsumowaniu należy wspomnieć także, że wzór „moro” nie przepuszczał powietrza, co było jego wadą⁵. Maskowanie także było słabą stroną, podobnie jak to, że szybko nasiąkał wodą i długo schnął. Krajowy przemysł włókienniczy, odzieżowy oraz obuwniczy wyprodukował olbrzymie jego ilości, tj. w milionach sztuk. Pamiętać należy, że produkcja tego typu umundurowania trwała przez okres ok. 19 lat.

⁴ R. Kominek, *Szeregowy piechoty zmechanizowanej w mundurze zimowym w połowie lat 80. XX w.*, „Militaria XX wieku”, 2009, nr 28, s. 83.

⁵ „Polska Zbrojna”, 5.06.2015 r., s. 10.

Rys. 2. Podstawowe elementy munduru polowego wzór „moro”

Źródło: <http://www.militarniwoclaw.pl/pl/strony/1028.umundurowanie.html> (10.01.2018)

3. Wzór „puma” – „żaba” – „krokodyl”

Mundur polowy WP wz. 89 był określany jako „puma”, „żaba” lub „krokodyl”. Za takim przydomkiem przemawiał wzór umieszczonego kamuflażu, kojarzony z umaszczeniem tych właśnie zwierząt. Jednak mundur ten miał krótki żywot, bowiem był produkowany jedynie w latach 1989-1993. Wynikało to z faktu, że był widoczny w podczerwieni. Ta właśnie cecha charakterystyczna spowodowała, że został dość szybko wycofany z użytku SZ.

Mundur miał podkład koloru zielonego, a na nim znajdowały się małe plamki w kolorze ciemnoszarzielonym. Te plamki były nieregularne i miały powierzchnię 1-2-3 cm². Zdecydowanie cechą charakterystyczną tego munduru były zakryte guziki w przedniej jego części. Bluza była zapinana na cztery guziki wykonane z tworzywa sztucznego w kolorze khaki. Na piersiach widniały dwie kieszenie z zaszewkami

zapiνανymi na osłonięty guzik. Na ramionach kurtki widniały pagony, które również były zapinane na osłonięty guzik. Od spodu bluza nie miała podszewki. Od jej środka po prawej stronie na dole od wnętrza była wszyta kieszeń zapinana na płaski guzik. Nad nią była jeszcze jedna kieszeń zapinana na guzik. Z lewej strony kurtki od wewnątrz też była kieszeń wewnętrzna. W pasie została wszyta taśma bawełniana, która umożliwiała dopasowanie kurtki do sylwetki żołnierza. Kurtkę można było zapiąć pod szyję za pomocą guzika. Na zewnętrznej stronie kołnierza naszyta była biała taśma, aby można było podpisać odzież.

Spodnie miały rurkowany krój. Zwęzły się ku dołowi. Nogawki na dole zostały zaopatrzone w dwie krzyżujące się taśmy w kolorze zielonym, które były przekładane pod stopą. Spodnie zapinane były w pasku na guzik. W spodniach były dwie wpuszczane kieszenie boczne na wysokości bioder oraz dwie kieszenie na bokach ud. Były one zapinane na guzik. Pas miał możliwość regulowania swojej szerokości za pomocą tasiemek z dziurkami, które można było zapiąć na guziki wszyte na pasie. Pas był także wyposażony w szlufki. Tu również była możliwość podpisania umundurowania na białej tasiemce umieszczonej po wewnętrznej stronie.

Kurtka polowa zimowa była zapinana na cztery przykryte guziki. Na całej jej długości była podszyta flanelą. Miała dołączaną podpinkę za pomocą guzików. Na ramionach znajdowały się pagony, które były zapinane za pomocą zakrytego guzika. W dolnej części przodu kurtki znajdowały się dwie wpuszczane kieszenie. Oprócz tego kieszeń była na lewym rękawie – także zapinana na wewnętrzny guzik. Na zewnątrz kurtki na wysokości pasa wszyto dwie szersze szlufki.

Rogatywka była taka sama jak w poprzednich wzorach. W górnej części czapki były po dwa małe otwory na wentylację. Czapkę można było opuszczać na dół i wiązać za pomocą klamry pod szyją. Orzełek widniał na środku czapki. Powoli zaczął być wprowadzany także beret w kolorze zielonym jako efektywniejsze nakrycie głowy żołnierza. Na berecie umieszczony był znak orła wojskowego metodą termodruku na tkaninie. Tak samo wykonywano odznaki stopni wojskowych, które były przyszywane.

Wielką nowością w tym mundurze były nowe buty. Wykonane ze skóry, barwione na czarno. Sznurowane na haftki wysoko. Od spodu znajdował się plastikowy protektor. Pas pozostawał nadal parciany z metalową klamrą. Na rysunku 3 przedstawiono więcej szczegółów tego umundurowania.

Mundur ten był stosunkowo tani w produkcji, bowiem w nadruku występowały tylko dwa kolory. Był ciepły, ale przemakalny, a tym samym trudny potem do wysuszenia. Oczywiście, gdy był mokry, stawał się ciężki i wówczas nie chronił przed zimnem. Podstawową wadą była jego widzialność w podczerwieni. Stąd też należało go szybko zastąpić nowym modelem.

Rys. 3. Elementy umundurowania wzór „puma” – „żaba” – „krokodyl”

Źródło: <https://myvimu.com/collection/5769219-mundur-polowy-wz-89> (12.01.2018)

4. Wzór „pantera”

Wzór umundurowania polowego „pantera” został wprowadzony do użytku w 1993 r. Chodziło o zdecydowanie lepszy kamuflaż żołnierza. Początkowo był on opracowywany na potrzeby jednostki GROM⁶. Ale ze względu na pilne zapotrzebowanie ze strony dużej liczby użytkowników oraz coraz częstszej służby naszych żołnierzy na misjach zagranicznych, został szybko zaadaptowany dla całych Sił Zbrojnych RP. Przyjęto zasadę, że będzie obowiązywał dla wszystkich krój wojsk powietrznodesantowych⁷.

Podstawowym tłem munduru był kolor jasnozielony. Na nim widniały łaty w kolorze zielonym, ciemnozielonym i brązowym – wywoływało to większy kontrast, co poprawiało skuteczność maskowania. Łaty te były nieregularne, ale o opływowych kształtach. Dobrze wtapiały się w tło naszej roślinności. Materiałem do ich uszycia był typ nyco o składzie bawełny i poliestru po połowie. Szczegóły kroju tego umundurowania zostały ujęte na rysunku 4.

Bluza tego munduru posiadała aż dziewięć kieszeni. Dwie naszyte były na wysokości piersi i były zapinane na guzik. Kolejne dwie wszyte były na wysokości bioder, też zapinane na guzik. Natomiast trzy kieszenie znajdowały się na rękawach. Dwie kieszenie były specyficzne, bowiem umieszczone były z tyłu i zapinane na zamek błyskawiczny. Na ramionach znajdowały się pagony, tuż pod nimi na rękawie były emblematy naszej flagi państwowej.

Spodnie wyposażone były w szelki z możliwością ich regulacji. Spodnie te miały w pasie ściągacz oraz tradycyjnie miejsce na podpis jej właściciela. Miały one pięć kieszeni, tj. dwie otwarte na wysokości bioder, dwie nad kolaniem – zapinane na guzik i jedną wąską znajdującą się na boku. Początkowo do spodni był przydzielany pasek, ale w późniejszym terminie został wyeliminowany. Sprawiało to trudność podwiązywania butów z OP-1. Można było je przywiązać tylko do szlufek.

Kurtka zimowa z ciepłą podpinką miała dziewięć kieszeni: dwie na wysokości piersi, dwie na wysokości bioder, trzy na rękawach oraz dwie z tyłu zapinane na zamek błyskawiczny. Na ramionach kurtki widniały pagony, a pod nimi na rękawach przyszyto emblemat polskiej flagi.

Novum tego umundurowania była koszula polowa z krótkim rękawem. Posiadała tradycyjny usztywniony kołnierzyk. Zapinana była na guziki. Umieszczono na niej na wysokości piersi dwie kieszenie. Oprócz tego standardem były pagony oraz miniaturki flagi państwowej. Buty nie zmieniły się od poprzedniego wzoru. W ocenie użytkowników podeszwa była zbyt twarda i pękała⁸ oraz była w kolorze czarnym, co nie ułatwiało maskowania. Dodatkowo cholewa była zbyt twarda, a w wysokich temperaturach stopa nie oddychała⁹.

⁶ www.wikipedia.wp/wiki/kamuflaż-wz-93-Pantera (12.01.2018).

⁷ www.wmasg.pl (12.01.2018).

⁸ „Polska Zbrojna”, 19.04.2016 r., s. 15.

⁹ „Polska Zbrojna”, 23.07.2016 r., s. 17.

Rys. 4. Elementy umundurowania wzór „pantera”

Źródło: www.armyworld.pl (12.01.2018)

Należy zaznaczyć, że tego typu mundur był produkowany także w wersji pustynnej od 2003 roku¹⁰. W tym przypadku wzór był zdecydowanie jaśniejszy, ale zachowano ten sam kamuflaż. W praktycznym działaniu stwierdzono jednak, że niektóre szwy puszczają, a kieszeni jest zbyt dużo. W następnej wersji tego munduru uchybienia te wyeliminowano.

¹⁰ „Przegląd Logistyczny” nr 1, 2009, s. 15.

Mając na względzie próbę uogólnienia cech tego umundurowania, należy zwrócić uwagę na zwiększoną jej kolorystykę – przez co stał się lepiej maskujący. Koszulka polowa z krótkim rękawem oraz beret wprowadziły lepszą użyteczność tego umundurowania. Zastosowana mieszanka naturalnych włókien i syntetycznych pozwoliła na lepsze oddychanie umundurowania oraz nieprzemakalność niż w przypadku poprzednich wzorów. „Pantera” doczekała się dwóch wersji maskowania: roślinnej i pustynnej. Błędem tego umundurowania było pozbawienie paska do spodni na rzecz szelek. Mundur w podczzerwieni zachowywał się prawidłowo – nie świecił, ale tkaniny techniczne wykorzystywane w wyposażeniu świeciły, np. pokrowiec na hełm, plecaki, pokrycia kamizelek ochronnych¹¹. Tym samym nadal było co poprawiać.

5. Wzór „frontiera”

W 2012 r. decyzję o zmianie umundurowania w wojsku podpisał minister MON. Wzór 2010 zaczął zastępować wzór 93. Prace nad nowym wzorem umundurowania trwały ok. czterech lat. W pracę tę włączyły się zarówno przemysł włókienniczy, specjalistyczne ośrodki naukowo-badawcze i wdrożeniowe MON oraz spoza niego. Proces wdrażania tego nowego wzoru umundurowania w wojsku trwał też dość długo – kilka lat. Przejawiało się to w kilku składanych zamówieniach do krajowego przemysłu włókienniczego. Należy dodać, że tego typu umundurowanie było testowane na poligonach, jak również w misjach poza granicami kraju. Było to novum w dotychczasowym sposobie ulepszania umundurowania polowego WP. Przygotowano dwa prototypy, które się nieco różniły między sobą. Pozwoliło to na wprowadzenie trzeciej ulepszonej wersji do produkcji masowej.

Mundur ten istnieje w czterech wersjach: standardowej, letniej, tropikalnej i specjalnej. Bazą materiałową umundurowania była tkanina rip-stop składająca się w 50% poliestru i 50% bawełny, a dla ubioru letniego 83% bawełny i 17% poliestru. Splot płócienny dla wersji 3, a dla wersji 4 skośny. Bluza z kołnierzem typu stójka zapinanym na rzep. Bluza miała krój bardziej dopasowany do ciała, ale była możliwość wprowadzenia warstwy ocieplającej. Zastosowano na mankietach rękawów patkę zapinaną na rzepy. Posiada ona łącznie pięć kieszeni zapinanych na rzepy. W kieszeniach piersiowych wszyto tasiemkę pozwalającą przytroczyć sznurkiem drobne przedmioty. Dodatkowo wprowadzono kieszenie naramienne zamykane na zamek błyskawiczny. Na lewym rękawie dodano małą płaską kieszeń na długopis, światło chemiczne czy małą latarkę. Zmieniono także sposób noszenia oznaki stopnia. Jest ona noszona centralnie z przodu klatki piersiowej. W dodatkowo pięciu innych miejscach umieszczone są rzepy przeznaczone na różnego typu

¹¹ „Raport WTO” nr 6, 2007, s. 34.

emblematy i oznaczenia. Nad prawą kieszenią na klatce piersiowej znajduje się rzep do przypięcia naszywki z nazwiskiem żołnierza. Natomiast po bokach kurtki rzepy 10×10 cm dla umieszczenia odznaki swojej jednostki oraz oznaczenia grupy krwi żołnierza. Spodnie posiadają kieszenie skośne zapinane na guziki¹². Rozporek jest zapinany na guziki. Spodnie nie mają szelek, ale jest pas z paskiem plastikowym. Nogawki spodni wpuszczane są w buty. Posiadają na końcu gumki umieszczone pod stopą. W tylnej części spodni zastosowano podwójne szycie materiału. Natomiast w miejscu kolan znajdują się specjalne kieszenie na ich ochronę (rys. 5). W sumie mundur lepiej oddychający i szybciej schnący. Wprowadzono nową rozmiarówkę – 38 pozycji w miejsce dotychczasowych 100 pozycji, co ułatwiało proces produkcji i zmniejszało jego koszty (cena ok. 200 zł/komplet).

Rys. 5. Umundurowanie polowe wzór 2010

Źródło: <http://www.equipped.pl/mundur-polowy-wz-2010-123ul-123up-123ut-123sp/>
(17.10.2018)

¹² „Raport WTO”, nr 6, 2012, s. 42.

Należy także wspomnieć o butach taktycznych. Dostosowane są one do trudnych warunków terenowych oraz użytkowania. Buty te zostały wykonane ze skóry naturalnej. Na bokach cholewy występują dodatkowe wstawki z cordury. Posiadają także otwory wentylacyjne pozwalające na oddychanie stopy. Podeszwa wykonana jest z wysokiej jakości kauczuku termoplastycznego. Jest odporna na olej, benzynę i poślizg. W środku buta znajdują się wkładki plastikowe przeciwpoślizgowe. Posiadają system sznurowania na dziurki (dolna część) i haftki (górna część).

6. Wzór „mapa”

Na Międzynarodowych Targach Przemysłu Obronnego w Kielcach we wrześniu 2017 r. zaprezentowano publicznie nowy wzór umundurowania wojskowego. Jest to nowatorskie podejście do poprzednich i obowiązujących rozwiązań. Mundury zostały przygotowane w kilku wersjach kamuflażu, tj. wiosna-lato, warunki jesienne, czas bezśnieżnej zimy oraz do prowadzenia działań w obszarze zabudowanym.

Występuje tu wyraźna zmiana kroju oraz wzoru wykorzystywanego kamuflażu. Wynika to z faktu zgłaszania przez żołnierzy stosownych uwag z doświadczeń wyniesionych z misji bojowych realizowanych w Afganistanie oraz Iraku. Wówczas istniejący kamuflaż mundurów nie odpowiadał tłu pola walki. Był zbyt intensywny, a pola plam zbyt duże. Stary motyw był zbyt mało efektywny, bowiem był zbyt często powtarzający się i za mało zlewający oraz – co istotne – złożony z niewystępujących w przyrodzie barw. W sumie pozwalało to na dość łatwe wykrycie żołnierza w terenie (testy na 100 i 1200 m na tle lasu – wiosna-jesień, okiem uzbrojonym i nieuzbrojonym). Propozycję nowego umundurowania przygotowały m.in.: Wojskowy Instytut Techniki Inżynieryjnej, firma Maskpol ze składu PGZ S.A. oraz Białostocka Wykańczalnia Tkanin Andropol. Natomiast testy przechodził w Wojskowym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Służby Mundurowej WP. Badania te były także wspierane przez Instytut Wzornictwa Przemysłowego. W sumie prace nad poprawionym umundurowaniem w nowym kamuflażu rozpoczęto w ramach programu indywidualnego systemu walki Tytan.

W ramach tego systemu stworzono podsystem „Dromader”, który składa się z trzech komponentów: systemu umundurowania bojowego, systemu oporządzenia indywidualnego oraz odpowiednich pakietów balistycznych i hełmu.

Mundur, jak również oprzyrządowanie, wykonane są w oryginalnym, polskim kamuflażu cyfrowym „mapa”. Występuje tu sześć kolorów. Jest to wielowarstwowy system, który ma zapewnić dobre maskowanie i ukrycie sylwetki zarówno na małej, jak i dużej odległości. Można stwierdzić, że „mapa” naśladuje efekt percepcji przestrzennej oka dla szaty roślinnej. Mowa tu o upodobnieniu wzoru maskującego do „szumu tła” otoczenia, zmieniając się, aby uzyskać teren leśny, w okresie od wiosny

do jesieni. W sumie mozaika plam daje mimikrę upodobnienia do niejednorodnego wyglądu środowiska naturalnego. Jest to udany efekt trójwymiarowości¹³.

Zestaw mundurowy składa się z bluzy i spodni. Bluza ma stójkowy kołnierz, który chroni przed otarciami. W zestawie nie ma dużej liczby kieszeni, jak to było w bluzie poprzedniego wzoru. Wynika to z faktu posiadania oporządzenia, które spełnia tego typu zadanie. Kieszenie zamykane są na zamki błyskawiczne przykryte patkami o nowym kształcie. Występujące guziki mocowane są na taśmie, co wyraźnie poprawia ich żywotność i użytkowanie. Mundur, co jest istotne, redukuje wykrywalność przed noktowizją. Jest też nowy wzór rogatywki. Nie deformuje się, chroni oczy przed słońcem, a jednocześnie można ją złożyć i schować do kieszeni munduru (rys. 6).

Rys. 6. Proponowane wzory umundurowania typu „mapa”

Źródło: Źródło: <https://www.defence24.pl/kamuflaz-dla-polskiego-zolnierza-przyszlosci> (19.10.2018)

W konkluzji trzeba stwierdzić, że proponowany wzór typu „mapa” jest na ogół chwalony przez żołnierzy. Można oczekiwać, że tylko kwestią czasu jest to, aby wszystkie testy zostały przeprowadzone i można było wprowadzić rozkazem ministra ON to nowatorskie rozwiązanie w umundurowaniu polowym naszej armii lądowej.

Zakończenie

Prezentowane informacje pozwoliły jednoznacznie stwierdzić, że umundurowanie polowe Wojsk Lądowych naszej armii zmieniało się w badanych 60 latach wraz z postępem technicznym i technologicznym. Presja bezpieczeństwa i ochrony żołnierza wymusza tego typu ciągle zmiany¹⁴. Do tego umundurowania zaczynają trafiać nie tylko włókna naturalne, ale i syntetyczne. Coraz częściej są one klejone,

¹³ MTPO, 8.09.2017.

¹⁴ J. Płaczek, M. Skarżyński, *Przegląd umundurowania wojskowego na przestrzeni dziejów ludzkości jako przykład rozwoju myśli technologicznej*, „Gospodarka Materiałowa i Logistyka” nr 5, 2016, s. 606.

a nie szyte, co zmniejsza ich wagę oraz zapewnia lepszy komfort użytkowania. Poprawia się ich kamuflaż. Poszczególne części umundurowania – kieszenie – mają swoje specyficzne zastosowania. Pagony z dystynkcjami stopni wojskowych zostały stopniowo wyparte na rzecz jednej patki przyczepianej na rzepy na froncie munduru. Czapka polowa typu rogatywka została zastąpiona wygodnym beretem. Zniknął także pas zewnętrzny jako element ograniczający ruchy. Rewolucja nastąpiła także w butach żołnierzy. Buty wykonane ze skóry z opinaczami zostały zastąpione przez tworzywo sztuczne, wiązane poza kostkę i stały się odporne na wodę. Mundury, co ważne, są już niepalne, lżejsze i wygodniejsze w noszeniu. Wszystko to wynika z oceny stanu wyposażenia mundurowego w SZ RP, innych armii oraz badań trendów przemysłu krajowego i światowego¹⁵.

Oczywiście, każdy prezentowany model umundurowania miał swoje zalety i wady. Mowa tu o takich cechach, jak np.: za ciężki, szybko nasiąkał wodą, trudno go wysuszyć, słaby kamuflaż, krępujące pagony przy noszeniu plecaka, pas główny ograniczał określone ruchy, czapka rogatywka nie była poręczna przy noszeniu oraz wydłużała sylwetkę. Pierwsze wzory umundurowania, które były wykonane z bawełny, były palne. Mundury polowe żołnierzy różniły się między kadrą a żołnierzami z poboru. Z daleka można było rozpoznać żołnierzy zawodowych po wysokich butach i pasach skórzanych. Niektórzy posiadali również skórzane mapniki przewieszane przez prawe ramię ku lewej stronie ciała. Współcześnie przy występowaniu tylko armii ochotniczej, ten element został zniwelowany. Wszyscy nasi żołnierze noszą już jednakowe mundury. Beret stał się symbolem nowoczesności, wypierając polową rogatywkę, tak też się stało z pasem głównym – przestał obowiązywać. Trzeba także wspomnieć o plecakach, w które byli wyposażeni żołnierze. Początkowo były one małe. Potem powiększone do rozmiaru tornistra i zostały umieszczone na specjalnym oporządzeniu – szelkach – do jego przenoszenia. Sprawiał on jednak trudność przy bieganiu, bowiem słychać było pocierające się o siebie metalowe zapięcia. Aktualnie obowiązuje w tym zakresie pakowny plecak, który jest autonomicznym wyposażeniem. Dobrze się sprawdza w każdym działaniu i – co ważne – nie świeci w paśmie podczerwieni. Można przypuszczać, że nowe mundury, które niebawem wejdą do użytkowania przez wojska lądowe, będą tylko lepsze pod każdym względem. Starłem się w tym artykule przedstawić argumenty m.in. za tą tezą. Tym samym uważam, że cel tego opracowania został spełniony. Ukazano ewolucję umundurowania żołnierzy w okresie 1958-2018, bazując na Wojskach Lądowych. W szczególności odsyłam w tym względzie m.in. do zbiorów muzealnych naszego oręza. Uważam także, że należy śledzić na bieżąco ujęte zagadnienie, aby wychwytywać nowinki dziejące się w zakresie umundurowania. Tradycja i moda przegrywa tu z nowoczesnością, funkcjonalnością oraz ochroną żołnierza.

¹⁵ J. Domański, *Obrońna sfera gospodarki*, Bellona, Warszawa 2004, s. 229.

BIBLIOGRAFIA

- [1] „Polska Zbrojna” 5.06.2015 r.
- [2] „Polska Zbrojna” 19.04.2016 r.
- [3] „Polska Zbrojna” 23.07.2016 r.
- [4] „Przegląd Logistyczny” nr 1, 2009.
- [5] „Raport WTO”, nr 6, 2007.
- [6] „Raport WTO” nr 6, 2012.
- [7] KOMINEK R., *Szeregowy piechoty zmechanizowanej w mundurze zimowym w pol. lat 80 XX w.*, „Militaria XX wieku”, nr 28, 2009.
- [8] MTPO, 8.09.2017.
- [9] DOMAŃSKI J., *Obronna sfera gospodarki*, Bellona, Warszawa 2004.
- [10] PŁACZEK J., SKARŻYŃSKI M., *Przegląd umundurowania wojskowego na przestrzeni dziejów ludzkości jako przykład rozwoju myśli technologicznej*, „Gospodarka Materiałowa i Logistyka”, nr 5, 2016.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- [1] <http://www.militarniwoclaw.pl/pl/strony/1028.umundurowanie.html> (10.01.2018)
- [2] www.wikipedia.org/wiki/mundur-polowy-moro (10.01.2018)
- [3] <https://myvimu.com/collection/5769219-mundur-polowy-wz-89> (12.01.2018)
- [4] www.wikipedia.wp/wiki/kamuflaz-wz-93-Pantera (12.01.2018)
- [5] www.wmasg.pl (12.01.2018)
- [6] www.armyworld.pl (12.01.2018)
- [7] <http://www.equipped.pl/mundur-polowy-wz-2010-123ul-123up-123ut-123sp/> (17.10.2018)
- [8] <https://www.defence24.pl/kamuflaz-dla-polskiego-zolnierza-przyszlosci> (19.10.2018)

